

Een Chêng Tê-vaas met Arabisch opschrift

In 1973 heeft het museum op een Amsterdamse veiling een Chinese porseleinen vaas verworven, waarvan de versiering in onderglazuurblauw is uitgevoerd (afb. 1). Ook het merk Chêng Tê (1506–1521), in zes karakters, omsloten door een dubbele rechthoek aan de onderkant, is in onderglazuurblauw. Het voorwerp is o.a. versierd met cartouches aan de voor- en achterkant waarin Arabische tekens staan. Mede door de rechthoekige vorm en de hoogte van de voet maakt de vaas een forse indruk. Het voorwerp heeft voor een vaas een nogal uitzonderlijke vorm en vooral de tekening van de versiering is merkwaardig. De vaas is zo goed als onbeschadigd, met uitzondering van de afsluiting van de bovenkant, die uitgebroken is, maar waarvan de resten aantonen dat er enige tamelijk grote gaten in hebben gezeten. Bij de voorbezichtiging bestond er – te oordelen naar het blauw, de kleur van de glazuur, de scherf – geen enkele twijfel dat het voorwerp niet alleen met Chêng Tê gemerkt was, maar dat het ook tot die periode behoorde.

In verzamelingen noch in de literatuur waren wij een dergelijke vorm van een Chinese vaas tegengekomen. Wij dachten eerst met een unicum te doen te hebben, totdat we een identiek exemplaar zagen afgebeeld (Bo Gyllensvärd, *Kinesiskt Porslän, och dess Förhistoria*, Kulturen, Lund 1969, blz. 62–63, afb. t.o. blz. 64).

Het Arabische opschrift, dat mede het voorwerp zo interessant maakt, laat ons direct verbanden leggen tussen de vaas en de geschiedenis van de Mohammedaanse gemeenschap in China. Reeds omstreeks de achtste eeuw kwamen Perzen, Arabieren en handelaren uit India in grote schepen naar Canton om handel te drijven en zij vestigden zich daar ook. Vanuit Centraal Azië zou de Islam in de 9de eeuw via Perzië en Turkestan in China zijn gekomen, of, volgens andere bronnen, in de 12de eeuw. Hoewel Mohammedanen reeds vóór de Mongoolse Yüan aanwezig waren traden ze pas tijdens die dynastie meer op de voorgrond in de Chinese samenleving. De bloei van de Islam echter beleefde China tijdens de volgende periode, de Ming dynastie (1368–1644), toen

Mohammedanen vele en ook hoge ambten in dienst van de keizer bekleedden, en toen de keizers zelf een meer dan tolerante houding aannamen tegenover deze vreemde godsdienst.

Van keizer Hung Chih (1488–1505) werd verhaald, dat hij zich zeer sterk tot de Islam voelde aangetrokken; hij omringde zich met Mohammedaanse edellieden. Van keizer Chêng Tê ging het gerucht, dat hij heimelijk de Islam beled. Deze veronderstelling berustte echter slechts op het feit, dat hij Arabisch studeerde (maar overigens ook belangstelling toonde voor Sanskrit en Mongools). De vriendschappelijke en sympathieke houding van de Ming keizers ten aanzien van deze godsdienst wordt nogmaals bevestigd door verscheidene overgebleven monumenten en tabletten, die Mohammedaanse inscripties bevatten en die alle dateren uit de Ming periode. Gedurende de Ming periode, vooral in de 15de en 16de eeuw, moet de Mohammedaanse kunst in China bloeiend zijn geweest, en ook in de 18de eeuw was er nog activiteit te bespeuren. Maar wat deze kunst heeft bijgedragen tot de algemene Chinese kunstgeschiedenis is moeilijk te achterhalen, daar er betrekkelijk weinig Mohammedaanse kunst is overgebleven, waarschijnlijk wel ten gevolge van opstanden, waarbij naast mensenlevens ook veel goederen verloren zijn gegaan. Wat er van overgebleven is, ligt verspreid over musea en particuliere collecties.

De porseleinen en bronzen voorwerpen, die door opschrift en vorm als Mohammedaanse worden gekenmerkt stammen voor het merendeel – hetgeen ook logischerwijze uit de geschiedenis van de Islam in China te concluderen valt – uit de Ming periode (1368–1644). De porseleinen stukken die met een Arabische tekst zijn gedecoreerd en tevens ook met de keizerlijke jaarperiode zijn gemerkt – evenals bij de aangekochte vaas – moeten zijn vervaardigd in de keizerlijke fabrieken van Ching-tê chên, en waren bestemd voor de Mohammedaanse hoge functionarissen van de Chinese regering en van het hof. Ze waren dus niet als exportgoed bedoeld. Ze werden besteld door de

Afb. 1. Vaas met Arabisch opschrift. Porselein,
H. 24,8 cm. China, merk en periode van Chêng Tê
(1506-1521). Rijksmuseum, Amsterdam. Aankoop 1973.

Afb. 2. Opschriften op de keerzijde van de vaas van afb. 1.

Mohammedaanse hoffunctionarissen en deze waren het die aanwijzingen gaven wat tekst en vorm betrof. In de *T'ao Shuo* (Verhandelingen over Ceramiek) wordt vermeld, dat in het begin van de Chêng Tê periode (1506–1521) de keizerlijke porseleinfabriek *Yü ch'i ch'ang* werd opgericht en dat aan het hoofd daarvan een opper-eunuch, toen gouverneur van Yünnan, werd aangesteld (zie vert. Stephen W. Bushell, blz. 60–61).

Van de provincie Yünnan weten wij, dat het grootste deel van de bevolking uit Mohammedanen bestond die ook door Mohammedaanse ambtenaren werden bestuurd. Mogen wij aannemen, dat de opper-eunuch, die aan het hoofd van de keizerlijke porseleinfabriek werd aangesteld, en gouverneur was geweest van Yünnan, een Mohammedaan was? De bronnen hebben dit helaas niet met zoveel woorden kunnen bevestigen.

Niet alleen het opschrift blijkt Arabisch te zijn, maar ook de taal van het opschrift is Arabisch. Het is een heel gebruikelijke formule voor een opdracht aan een vorstelijk persoon. Als transcriptie en vertaling gaf de heer J. T. P. de Bruijn te Leiden het volgende op:

zayyana'llâhu / mulkahu
mâ dâma / macmûran

'Allâh moge zijn koninkrijk sieren door het welvarend te houden zolang het duurt'.

Uit de volgorde van de zinnen in de tekst is ook komen vast te staan wat de voor- (afb. 1) en de achterkant (afb. 2) van de vaas is. Het is niet zeker waarvoor deze vaas gediend heeft. Voor bloemen? Dat zou mogelijk zijn. Uit de afbeelding van het andere exemplaar, dat zich in Lund bevindt, is de uitgebroken afsluiting aan de bovenkant te reconstrueren. In die afsluiting zouden zeven gaten hebben gezeten, waarin de bloemen konden worden gestoken. Persoonlijk zou ik het echter als een vaas willen zien, die eens behoord heeft tot een stel van drie huishoudelijke voorwerpen, die men over het algemeen in een Chinees huis vindt, nl. een wierookbrander met daarnaast de doos met wierook en een standaard of vaas waarin twee spatels zijn gestoken, waarmee men de wierook uit de doos in de wierookbrander brengt, soms gecompleteerd met een soort *ju-i* scepter, het embleem van een 'lang leven'.

Tenslotte is ook de versiering merkwaardig. Deze heeft mij van het begin af aan geïnteriseerd. Zij, die zich met de kunst van het Verre Oosten bezig houden, weten maar al te goed, dat onderwerpen van versiering meestal een zinvolle, symbolische betekenis hebben. Zo zie ik in het decor van deze vaas de gestileerde tekening van twee vlinders onder elkaar (die ook aan de achterkant van de vaas wordt herhaald). De tekening van de vleugels evenals de sprietten zijn tot ranken gestileerd. En wat aanvankelijk met 'cartouches' werd aangeduid, beschouw ik als de rug, het lijfje van de vlinder. Verder is bekend dat in de wereld van de Chinese symboliek ook de vlinder een plaats heeft gevonden. Het Chinese woord *tieh* voor 'vlinder' is namelijk homoniem met een ander Chinees woord *tieh* (evenwel met een ander karakter geschreven), dat 'een ouderdom van zeventig of tachtig jaar' betekent en dat weer 'hoge ouderdom' of 'lang leven' suggereert.

K. W. LIM